

Avelsstrategi och Avelsmål för kort och långhårig collie

Bakgrund

I SKKs Verksamhetsplan antagen på Kennelfullmäktige 2001, finns ett mål som säger att samtliga rasklubbar ska ha en rasspecifik avelsstrategi med utgångspunkt från rasens särskilda behov, färdigställd senast under 2004. Det är upp till varje rasklubb att göra sin egen avelsstrategi, men för de klubbar som inte har färdigställt en sådan strategi senast under 2004 är det troligt att SKK helt enkelt ger dem en avelsstrategi, som grundar sig på SKKs egen avelspolicy och Europarådets konvention om skydd av sällskapsdjur. Svenska colliklubben är naturligtvis av den åsikten att vi själva ska utarbeta en avelsstrategi, som tar hänsyn till de frågor som är specifika för collie.

Under våren 2002 tillsattes en grupp av fyra personer att arbeta med att ta fram ett förslag till avelsstrategi och avelsmål. Ett flertal synpunkter från såväl lokalområden som privatpersoner har inkommit och dessa har beaktats vid arbetet med avelsstrategin. Avels- och uppfödarkommitténs förslag för avelsstrategi för collie bygger på dessa synpunkter och förslag, samt de som framkom på colliekonferensen i november 2003.

Vad är då en avelsstrategi? Avel, det är planmässig fortplantning av djur, och strategi är konsten att planlägga i stort. En avelsstrategi är följaktligen tillvägagångssättet i stora drag för en planmässig fortplantning av djur. Avelsstrategin ligger till grund för klubbens avelspolicy, som är det grundläggande handlingsprogrammet för hur vi ska bära oss åt när vi avlar på våra collies, och allt detta resulterar så småningom i avelsmål, det vill säga vad vi vill åstadkomma med vårt avelsarbete.

Avelsstrategi för collie

Rasklubbens målsättning

Svenska colliklubben har som mål att försöka utveckla rasen i en positiv riktning. Klubbens avelsmål är tänkta att vara till hjälp för uppfödarna, och då framför allt de nytillkomna uppfödarna, i deras strävan att förbättra rasen. För erfarna uppfödare kan avelsmålen verka självklara.

När rasstandarden för collie skrevs fanns det inga sätt att undersöka ögon eller höfter mer noggrant och genetik var ett helt okänt begrepp. Man såg att man kunde påverka sitt avelsarbete genom urvalet av föräldradsjuren, men man visste inte riktigt varför det var så. Man avlade på hundarnas funktion. Dagens uppfödare har nya vetenskapliga rön och undersökningsmetoder till sitt förfogande för att kunna vidareutveckla sitt avelsarbete. Genom att använda sig av dessa vetenskapliga metoder kan avelsarbetet påverkas snabbare och vidareutvecklas.

SKKs avelsprinciper

Uppfödarna ska följa SKKs grundregler och avelspolicy. Colliklubben har utöver dessa regler rekommendationer uppfödarna bör följa.

Avelspolicy för Svenska Kennelklubben

Avel och uppfödning av rashundar är fundamentet i Svenska Kennelklubbens verksamhet. Redan i stadgarnas första paragraf, vilken avger målet för verksamheten, framgår betydelsen av aveln genom texten *”att väcka intresset för och främja avel av mentalt och fysiskt sunda, bruksmässigt, jaktligt och exteriört fullgoda rasrena hundar”*.

Hundavel och därmed hundrasers utveckling grundas på uppfödarens val av avelsdjur samt på den användning som dessa får. Ärftlig variation är en förutsättning för hundraser och deras möjlighet att anpassas till framtidens krav. Därför skall avel och utveckling av rashundar vara målinriktad, långsiktig och hållbar. Med hållbar menas att den inte leder till brister avseende hälsa, mentalitet eller funktion eller tömmer rasen på genetisk variation.

Avel och uppfödning skall också ske i överensstämmelse med djurskyddslagstiftningen och Svenska Kennelklubbens grundregler.

Svenska Kennelklubben ansvarar i samarbete med specialklubbarna för rasbildning, rasutveckling och rasvård.

Rasbildning innefattar:

- Uppbyggnad av nya raser och populationer av raser som redan förekommer i andra länder.
- Återuppbyggnad av raser som pga liten numerär och hög släktskapsgrad är i behov av detta.

Rasutveckling skall präglas av en målriktad och långsiktig anpassning av hunden till de krav som kan ställas på en exteriört och funktionellt bra hund med god hälsa.

Rasvård kan innefatta genetiska hälsoprogram avseende såväl fysisk som mental hälsa samt övergripande hälso- och avelsprogram på populationsnivå. Kombinationer av dessa åtgärder kan förekomma i enskilda raser.

Svenska Kennelklubben skall medverka till utformningen av rasspecifika avelsstrategier samt:

- Prioritera avel för mentala egenskaper anpassade till rasernas funktion och samhällets krav.
- Prioritera avel som gynnar avkommans möjlighet till ett långt liv utan hälsostörningar.
- Prioritera exteriör avel som gynnar god funktion och förebygger förekomsten av icke önskvärda egenskaper hos avkomman.
- Prioritera avel av hundar med naturlig fortplantningsförmåga.
- Verka för en låg andel nära släktskapsparningar för att därmed minska inavelökningen i hundraserna; medverka till att enskilda individer eller grupper av närbesläktade individer inte överutnyttjas i aveln.
- Verka för att minska antalet avelsrestriktioner, som inte är relaterade till hundrasernas sundhet men begränsar möjligheterna till ett effektivt utnyttjande av befintliga hundmaterial; vid behov ta bort avelshinder mellan rasvarianter/raser, vilka bygger på olikheter i enskilda genpar t ex färg, hårlag och storlek.

SCKs rekommendationer

Uppfödaren ska ha god kännedom om colliens rasstandard.

- ◆ **Prioritera avel för mentala egenskaper anpassade till rasernas funktion och samhällets krav.**

Collien, som ursprungligen är en vallhund, provades tidigt i militärt arbete och då den fungerade väl placerades den i Svenska Brukshundklubben. Uppfödare bör ha studerat rasen i arbete, antingen i sin ursprungsfunktion som vallare, i någon av SBKs bruksgrenar eller i militär/civilförvarstjänstgöring, för att bättre förstå sambandet mellan exteriör – mentalitet – brukbarhet.

Mentalbeskrivning är ett utmärkt mätinstrument för att beskriva hundars mentalitet. Det är obligatoriskt för hundar födda efter 2000-01-01 för att få registrera avkomma. Man bör sträva efter att hundarna beskrivs mellan 12-18 mån ålder. Det är en fördel om syskongruppen kan mentalbeskrivas vid samma tillfälle eller inom en kort tidsperiod.

Det är viktigt att beakta hundens förmåga att lägga otäcka händelser bakom sig. Förmågan att avreagera är väsentlig för hundens möjlighet att fungera bra i dagens samhälle. Det är viktigt att avla för att förstärka rasens lekfullhet, nyfikenhet och självkänsla.

Uppfödarna bör studera det tilltänkta avelsdjurets, samt dess syskons och i den mån det förekommer avkommors, mentalbeskrivningsprotokoll. Detta bör jämföras mot rasgenomsnittet. Uppfödarna bör sträva efter att använda hundar som har bättre resultat än rasgenomsnittet. Man bör beakta det tilltänkta avelsdjurets förmåga att hantera olika mark- eller golvbeläggningar.

- ◆ **Prioritera avel som gynnar avkommans möjlighet till ett långt liv utan hälsostörningar.**

Hunden ska vara fullt frisk och i mycket god kondition vid tiden för parning. Hundar som medicineras mot kronisk sjukdom ska inte gå i avel.

Valpar ska ögonspglas före 10 v ålder med officiella resultat. Avelsdjuren ska dessutom **omspeglas** från cirka 12 mån ålder med officiella resultat. Importerade avelsdjur måste speglas i Sverige med officiellt resultat innan de används i avel. Efter 10 v ålder ökar pigmenteringen av ögonbotten, vilket försvårar diagnos av CRD-förändringar. Colobom är svåra att diagnostisera hos valpar. Det är dock av yttersta vikt att avelsdjurens status avseende just colobom är känd, vilket gör att avelsdjuren ska omspeglas från cirka **12 mån ålder**. Om det vid ögonspgling efter 12 mån ålder vid olika tillfällen framkommer skilda diagnoser från olika ögonveterinärer, ska hunden undersökas av ögonpanelen för fastställandet av korrekt diagnos.

Hundar med näthinneavlossning ska ej användas i avel. Hundar med colobom bör undvikas att användas i avel. Hundar med CRD kan användas i avel. Uppfödare skall dock vara medvetna om att alla former av CEA är en defekt, och bör därför i görligaste mån försöka minska frekvensen CEA genom att använda så lite behäftade avelshundar som möjligt.

Avelsdjuren ska vara höftledsröntgade med HD grad A, grad B eller HD utan anmärkning. Syskonens resultat avseende höftledsdysplasi bör beaktas då HD har en polygen nedärvning.

Prioritera exteriör avel som gynnar god funktion. Avelshund ska vara exteriörbeskriven eller utställd i officiell klass.

Uppfödare ska vara väl insatta i rasens standard och hundarnas anatomi.

Avelshund bör ha korrekt bitt och komplett tanduppsättning, eftersom defekter inom detta område har hög arvbarhet. Vidare bör tändernas storlek och kvalitet beaktas.

◆ **Prioritera avel av hundar med naturlig fortplantningsförmåga.**

Tik skall ha normala löp samt vara parningsvillig för att användas i avel.

Tik bör inte paras före cirka 2 års ålder. Tiken bör inte paras efter åtta års ålder. Observera att tikar äldre än sju år måste ha friskintyg från veterinär enligt SKKs grundregler före parning.

Hanhund skall ha en väl utvecklad könsdrift för att användas i avel.

◆ **Verka för en låg andel nära släktskapsparningar för att därmed minska inavelsökningen i hundraserna; medverkat till att enskilda individer eller grupper av närbesläktade individer inte överutnyttjas i aveln.**

Inavelskoefficienten för långhåriga collies är för närvarande 2,7 %. Föregående år (2002) var siffran 3,5 %.

För korthåren är siffrorna 4,6 % (2002) samt 4,4 % (2003).

Avelsarbetet bör sträva efter att ha en inavelskoefficient som inte överstiger 2,5 %.

Uppfödare bör känna till inavelsgraden för planerad kull.

◆ **Verka för att minska antalet avelsrestriktioner, som inte är relaterade till hundrasernas sundhet men begränsar möjligheterna till ett effektivt utnyttjande av befintliga hundmaterial; vid behov ta bort avelshinder mellan rasvarianter / raser, vilka bygger på olikheter i enskilda genpar t ex färg, hårlag och storlek.**

Stamboken mellan de båda hårlagsvarianterna, lång- och korthårig collie är öppen.

Det är inte tillåtet att para blue-merle med blue-merle eftersom risken för defekt avkomma är mycket stor. Sobelavkommor ur en sobel- och blue-merlekombination är belagda med avelsförbud.

Utvärdering av avelsdjur

Avelsutvärdering genomförs med hjälp av de officiella resultat som inrapporterats till SKK och som även finns tillgängliga hos Svenska Collieklubbens registerkommitté.

Rekommendationer för tikar

Tik bör utvärderas efter sin tredje kull. Denna utvärdering har sin nytta inte bara för tikens eventuella fortsatta avelsanvändning, utan även för hela hennes familjegrupp. Hennes avkommor ska vara ögonspeglade som valpar. Det är önskvärt att avkommorna speglas även efter 12 mån ålder. Flertalet av avkommorna från de båda första kullarna bör vara höftledsröntgade och vara mentalbeskrivna för att kunna göra en så rättvis utvärdering som möjligt.

Rekommendationer för hanhundar

Hanhund bör utvärderas efter sex kullar, eller minst 15 avkommor.

För korthår är denna siffra 3 kullar eller 10 avkommor. Denna utvärdering har sin nytta inte bara för hanens eventuella fortsatta avelsanvändning, utan även för hela hans familjegrupp. Dessa avkommor ska vara ögonspeglade som valpar. Det är önskvärt att avkommorna speglas även efter 12 mån ålder. Flertalet av avkommorna från de båda första kullarna bör vara höftledsröntgade och vara mentalbeskrivna för att kunna göra en så rättvis utvärdering som möjligt.

Matadoravel bör undvikas. Ingen hund bör användas mer i avel än att han sammanlagt, under sin livstid, lämnar maximalt det antal avkommor som motsvarar 10 % av rasens registrerings-siffror under ett år. För närvarande är det cirka 60 avkommor och då kullstorleken i medeltal är fem valpar, innebär det cirka 12 kullar.

Korthåren har få registrerade (50-75 individer/år). Här är det mycket viktigt att inte låta enstaka hanhundar få för stort avelsutrymme.

Observera att detta antal ändras i takt med ökning respektive minskning av registreringen av valpar. Anledningen till denna begränsning är att den genetiska mångfalden då säkerställs. Denna rekommendation är universell för samtliga raser; fastställd av ledande genetiker.

Avelsmål för collie

Målsättning

Avelsmål är ett sätt att skriftligt formulera det mål vi länge har strävat mot.

Avelsmålen gäller under en sju års period, dvs. målen strävar efter att vara uppnådda under år 2011. Revidering och tidsförskjutning är vid behov möjlig. För att uppnå dessa mål planerar klubben att även fortsättningsvis anordna konferenser/utbildningar för våra medlemmar.

HD

Aktuell status

2002 är knappt 40 % av hela colliepopulationen röntgade.

Andelen HD för åren 1999-2001 är i genomsnitt 17 %, och för år 2002 är det i medeltal ca 21 %. Korthårsvarianten har varit helt fri från dysplasi men enstaka individer har de senaste åren befunnit sig ha denna defekt. 2004 (3%) 2005 (ca 10%).

Andelen hundar med höftledsdysplasi ökar för närvarande.

- Mål**
- Att inom en sju års period nå minst **50 %** röntgade individer av den totala populationen.
 - Att inom en sju års period minska andelen hundar med höftledsdysplasi till under 14 %.

Ögonstatus

Aktuell status

Mellan åren 1998-2002 är i genomsnitt 88,6 % av valparna ögonspeglade.

Under samma period ögonspeglades ca 5,8 % av den vuxna populationen. Det är fler och fler vuxna hundar som ögonspeglas, men betydligt fler används i avel.

- Mål**
- Att inom en sju års period få minst **93 %** av valparna ögonspeglade per årskull.
 - Att samtliga avelsdjur ögonspeglas i vuxen ålder.
 - Att inom en sju års period helt utesluta hundar med diagnoserna näthinneavlossning, blödning i ögat och colobom från avel.

MH-beskrivning

Aktuell status

Av de collies, långhår och korthår, som är födda 2001 har 21 % blivit mentalbeskrivna fram till och med 2002. Av de collies som är födda 2000 har 30 % blivit mentalbeskrivna fram till och med 2002. För de födda 1999 är andelen mentalbeskrivna 17 % och för de födda 1998 är andelen mentalbeskrivna 16 % under samma tidsperiod.

- Mål**
- Att inom en sju års period ha minst **50 %** mentalbeskrivna hundar per årskull.

Enskilda egenskaper

Aktuell status

Vissa mentala egenskaper är mer värdefulla ur både avelssynpunkt och funktionssynpunkt, dvs. hundar som är användbara i bruksarbete.

De egenskaper som bör förbättras är hundens samarbetsvilja och nyfikenhet, och att minska rädlereaktionerna.

- Mål**
- Att inom en sju års period öka hundarnas vilja att leka med människor. Medeltal för collie avs. de fält som beskriver lek är för närvarande 2,6. Colliens idealprofil är 4.
 - Att inom en sju års period öka hundarnas nyfikenhet. Medeltal för collie avseende de fält som beskriver nyfikenhet är för närvarande 2,4. Colliens idealprofil är 5.
 - Att inom en sju års period minska hundarnas rädlereaktioner. Medeltal för collie avseende de fält som beskriver rädsla är för närvarande 2,9. Colliens idealprofil är 1.

Arbetsmeriterade hundar

Aktuell status

Collierasen har några få arbetsmeriterade hundar.

- Mål**
- Att inom en sju års period få fler hundar till arbetsprov.

Exteriör

Aktuell status

Collierasens exteriör behöver förbättras då den på många punkter avviker från standarden.

- Mål**
- Att inom en sju års period få minst **50 %** av varje årskull officiellt utställd eller exteriörbeskriven.